

626 S. AUGUSTINI EPISCOPI DE CURA GERENDA, ETC.
autem humando quidquid impenditur, non est praesidium salutis, sed humanitatis officium, secundum affectum quo nemo unquam carnem suam odio habet.⁴ Unde oportet ut quam potest pro carne proximi curam gerat, cum ille inde recesserit qui gerebat. Et si haec faciunt qui carnis resurrectionem non credunt, quanto magis debent facere qui credunt: ut corpori mortuo, sed tamen resurrecturo et in aeternitate mansuro impensum ejusmodi officium, sit etiam quodam modo ejusdem fidei testimonium? Quod vero quisque apud Memorias Martyrum sepelitur, hoc tantum mihi videtur prodesse defuncto, ut commendans eum etiam Martyrum patrocinio, affectus pro illo supplicationis augeatur.

XXIII. Habes ad ea quae a me putasti esse quaerenda, qualem potui reddere responsionem meam: quae si ultra quam satis est prolixa est, da veniam: id enim factum est amore diutius loquendi tecum. Hunc ergo librum quemadmodum acceperit venerabilis Dilectio Tua, peto rescriptis tuis noverim, quem tibi perlator ejus faciet sine dubio gratiorem, frater scilicet et compresbyter noster Candidianus, quem per tuas litteras cognitum toto corde suscepi, invitatus dimisi. Multum enim nos in charitate Christi sua praesentia consolatus est, et quod fatendum est, ejus instantia tibi parui. Nam cor meum tanta distendunt, ut nisi ipso assidue commonente me non sineret oblivisci, profecto interrogationi tuae mea responsio defuisset.

⁴ Ephes. v, 29.

FINIS TOMI CENTESIMI TRIGESIMI-TERTII.

ANNOTATIONES.

ANNOTATIO (1) pag. 106.

Circumcelliones armati contra Augustinum vias aliquoties obsederunt, teste Possidio in ejus vita, c. 12, ubi hujus etiam recordatur periculi, quod hominis ductoris errore evasit Augustinus.

ANNOTATIO (2) pag. 141.

Istorum nomini, quos aliquoties reprehendit Augustinus, non tantum libro de Fide et operibus, sed etiam lib. XXI, de Civitate Dei, c. 17, et sequentibus, pepercit semper. Haec vero cum scriberet, intendisse in Hieronymum creditur a Joanne Garnerio in Appendice I, ad priorem partem Mercatoris.

ANNOTATIO (3) pag. 153.

Non alio, credimus, libello, nisi Sermone nunc LXXI, qui olim de verbis Domini fuit XI.

ANNOTATIO (4) pag. 159.

Veteres codices viginti quinque, scilicet Romani bibliothecae Vaticanae duo, et Parisienses isti sexdecim, Regiae bibliothecae unus, Navarrici collegii duo, Sorbonici quatuor, abbatiae sancti Victoris tres, sanctae Geno-

vesæ unus, cœnobii sancti Bernardi PP. Fuliensium unus, PP. Dominicanorum via Jacobea unus, PP. Franciscanorum majoris conventus unus, cœnobii nostri Cermanensis duo, prætereaque Lemovicensis ecclesiæ sancti Martialis unus, abbatiae Regalis montis unus, Longi-Pontis unus, Beccensis unus, sancti Petri de Cultura apud Cenomanos unus, sancti Remigii apud Remos unus, et antiquissimus Corbeiensis habent, *si vellet*. Contra editi, uno excepto Arnaldino, ferunt, *si vellent*: cumque illis conveniunt hi subsequentes undecim manuscripti, unus et alter Vaticanus, Colbertini tres, Regius unus, Antonii Faure Doctoris Theologi Facultatis Parisiensis unus, item Sorbonicus, Victorinus, Carcassonensis et Lemovicensis unus: quanquam in isto Lemovicensi, in alio ex recensitis Colbertinis, inque uno ex Vaticanis jugulata fuerat littera penultima, ut legeretur *vellet*. Lovanienses Theologi in sua Operum Augustini editione scripserunt ad marginem, *forte vellet*. Sic legendum incunctanter affirmat Guillelmus Estius in 1. Sent. dist. 46. § 2, ac sic re ipsa legit Petrus Lombardus in 1. Sent. dist. 43, cap. *His autem*. Sed vincunt numero et auctoritate alii codices unde legendum est *si vellent*.

ANNOTATIO (5) pag. 170.

Damnationem vero hic pro punitione eorum, qui post purgatorii poenas salvandi sunt, accipiendam docuit Albertus M., in 4. Sent. dist. 45, art. 3, ad 1, eamque interpretationem probarunt Magistri deinceps in eundem sententiarum locum. Attamen Petrus Lombardus eo loci distinctionis, 45 cap. *Neque negandum est*, pro damnatorum quorundam, qui nunquam liberandi sint, punitione accepit, quando subinde concludens dixit: *Me-*

diocriter malis suffragantur ad pœnæ mitigationem. Nam ab istis *mediocriter malis* prorsus secernit eos qui a pœnis purgatoriis sive celerius sive tardius absolvuntur per Ecclesiæ preces, appellatque omnes hujus generis *mediocriter bonos*. Res patet perlectis ibidem capitulis. *Solet movere, et Sed iterum*. Hinc Glossa in 2, q. 13 cap. *Tempus*: hæc apposita est: *Mediocriter malis prosunt ad hoc ut minus puniantur, nunquam tamen liberabuntur*. Pro hac ipsa opinione ab Alberto M. citatur Præpositivus. In Gellonensi codice pervetusto extat inscripta. *Missa pro cujus anima dubitatur*, in qua isthæc legitur Oratio: *Omnipotens et misericors Deus, qui habes potestatem mortificare, et iterum vivificare; deducere ad inferos, et iterum reducere; et vocas ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt; cujus potestas et in cælo et in terra, et in mari et in inferis plena assistit: te humiles trementesque deprecamur pro anima famuli tui, quam traxisti de præsentis sæculo absque pœnitentia spatio, ut si forsitan ob gravitatem criminum non meretur surgere ad gloriam, per hac sacra oblationis libamina, vel tolerabilia fiant ipsa tormenta*. Adrevaldus lib. de miraculis sancti Benedicti, cap. XXI, scribit Floriacenses pro animabus prædonum in acie cæsorum preces ad Dominum fuisse: *Quatenus etsi perpetuis non mererentur absolvi cruciatibus, saltem minoribus mulctarentur a stricto Judice pœnis*.

ANNOTATIO (6) pag. 266.

Sic ad Publicolæ quæstionem de viatore christiano, victo famis necessitate, si nihil uspiam invenerit, nisi cibum in idolio positum, ubi nullus alius est hominum,

utrum ei satius sit fame emori, quam illud in alimentum sumere, respondet Augustinus in Epistola nunc ordine 47, n. 6. *Aut certum est esse idolothytum, aut certum est non esse, aut ignoratur. Si ergo certum est esse, melius christiana virtute respuitur: si autem vel non esse scitur vel ignoratur, sine ullo conscientia scrupulo in usum necessitatis assumitur.*

ANNOTATIO (7) pag. 269.

Hoc intellexit modo Ambrosius in epist., ad Vercellensem Ecclesiam, estque olim hic sensus recepto Ecclesiae more probatus. Attamen Hieronymus epist. ad Oceanum, acriter dureque egit contra hunc sensum. Id sibi objectum a Rufino testatur in fine libri 1, contra Rufinum.

ANNOTATIO (8) pag. 275.

Sequitur Hieronymum, qui in libro adversus Jovinianum primo scribit Joannem perpetuo virginem fuisse, nec aliam extitisse causam cur a Domino caeteris Apostolis plus amatus sit. Virginem enim ab eo repertum ac pene puerum Hieronymus contendit, probatque, quia, inquit, *manifestissime docens Ecclesiasticae historiae, quod usque ad Trajani vixerit imperium, id est, post passionem Domini sexagesimo octavo anno dormierit.* Confer Augustini in Joannem Tractatum. 124. n. 7.

ANNOTATIO (9) pag. 324.

Thecla virgo percelebris, quae sub Nerone ignes pro Christo ac bestias vicit. Crispina vero mulier Thagaren-sis (sic ejus Acta in Theodericensi MS. forte pro *Thagastensis* vel *Thagurensis*) gladio percussa est The-

baestae in Africa sub Diocletiano et Maximiniano, Annulino proconsule. Inde rursus in Sermone 354. ad Continentes, n. 5. *Cogitate*, ait, *persecutionis tempore non solum Agnen fuisse coronatam virginem, sed et Crispinam mulierem: et forte, quod non dubitatur, aliqui tunc de continentibus defecerunt, et multi de conjugatis pugnaverunt atque vicerunt.*

ANNOTATIO (10) pag. 324.

Hanc sententiam refert Hieronymus, sed aliam ipse in lib. 1. contra Jovinianum, et in Matth. 13. eligit, quae videlicet centesimum fructum virginibus, sexagesimum viduis, et trigesimum castis conjugatis deputat.

ANNOTATIO (11) pag. 339.

Virgo Demetrias, cujus avia Proba Falconia, mater Juliana. Adi Epistolam Augustini 130 et 150.

ANNOTATIO (12) pag. 403.

In Graecis plerisque exemplaribus non legebatur historia de adultera muliere. Ejus nulla mentio in commentariis Chrysostomi et Theophilacti in Evangelium Joannis: tametsi alibi Chrysostomus, scilicet in homilia lx eam historiam agnoscat. Hieronymus in dialogo adversus Pelagianos secundo meminit illius in haec verba: *in Evangelio*, ait, *secundum Joannem in multis et Graecis et Latinis codicibus invenitur de adultera muliere, quae accusata est apud Dominum.* Eusebius Caesariensis Ecclesiasticae historiae lib. 3. hanc de adultera historiam Joanni additam dicit ex Evangelio quod inscribitur secundum Hebraeos. Fieri potuit tamen quod Augustinus

suspiciatur, ut quod primum in Joannis verioribus exemplaribus extabat, detractum sit hominum imprudentium temeritate, ne mulieribus adulteris, in quas erant severiores sæculares leges, peccandi licentia et impunitas in Evangelio data putaretur.

ANNOTATIO (13) pag. 404.

Gregoriani vix aliqua nunc supersunt fragmenta, inter quæ illa cernitur Antonini constitutio totidem verbis, et ex hoc ipso Augustini libro, credimus illuc adjecta. Ejus par habetur etiam apud Ulpianum §. 3. lib. 13. de adult.

ANNOTATIO (14) pag. 407.

Frustra opponitur Gregorii II rescriptum ad Bonifacium, epistola 13. sive inter Bonifacianas 126. et male alias Gregorii III. quarta: quod quidem Gratianus in 2. q. 32. c. *quod proposuisti*, rejicit ut *evangelicæ et apostolicæ doctrinæ penitus adversum*: Baronius vero ad an. 726. accipit in meliorem partem, nec Augustino contrariam.

CONCORDANTIA

BIBLIOTHECÆ LATINÆ CUM GALLICÆ.

BIBLIOTHECA LATINA.

BIBLIOTHECA GALLICA.

De fide rerum quæ non videntur, lib. 1, pag. 3.	Ejusdem analysis et fragmenta, tom. XXI, pag. 179-183.
De fide et symbolo, lib. 1, p. 19.	Ejusdem fragmenta, tom. XXII, p. 106-109.
De fide et operibus, lib. 1, p. 43.	Ejusdem fragmenta, tom. XXI, p. 302-312.
Enchiridion, sive, de Fide, Spe et Charitate, lib. 1, p. 95.	Ejusdem analysis, tom. XXI, p. 167-179.
De agone christiano, lib. 1, p. 181.	Ejusdem analysis, tom. XXII, p. 299-301.
De bono conjugali, lib. 1, p. 247.	Ejusdem analysis, tom. XXII, p. 324.
De conjugii adulterinis, lib. II, p. 367.	Ejusdem fragmenta, tom. XXII, p. 336-340.
De mendacio, lib. 1, p. 423.	Ejusdem analysis, tom. XXII, p. 340-343.
De opere monachorum, lib. 1, p. 519.	Ejusdem analysis, tom. XXII, p. 349-352.
Regula ad servos Dei, p. 573.	Ejusdem analysis, tom. XXII, p. 353-355.
De cura gerenda pro mortuis, lib. 1, p. 599.	Ejusdem analysis, tom. XXII, p. 313-318.

INDEX

TOMI CENTESIMI TRIGESIMI-TERTII.

	Pagin.
DE FIDE RERUM QUÆ NON VIDENTUR, LIB. I. In hoc libro demonstratur nos in christiana religione, non culpabili temeritate, sed laudabili Fide credere res, quas oculis nostris non videmus.	5
DE FIDE ET SYMBOLO, LIB. I. Symboli capita singula studiosè explicantur, cum hæreticorum fidei catholicæ adversantium, et maxime Manichæorum reprehensione.	19
DE FIDE ET OPERIBUS, LIB. I. Refellit[ur] error quorundam triplex, et contra demonstratur: 1º Non omnes indiscrete admittendos ad baptismum, sicque esse tolerandos in Ecclesia malos, ut non negligatur ecclesiastica disciplina; 2º Baptizandis non solius fidei, sed vitæ etiam christianæ tradendas esse regulas; 3º Baptizatos demum, nisi vitam malam mutarint, nunquam ad salutem æternam fide sola perventuros.	43
ENCHIRIDION AD LAURENTIUM, SIVE DE FIDE, SPE, ET CHARITATE, LIB. I.	95
DE AGONE CHRISTIANO, LIB. I. Hortatur et instituit ad decertandum christiana pugna cum diabolo. Hunc vinci a nobis ac subigi, quando vincuntur cupiditates et corpus in servitum redigitur; ipsum vero corpus servituti subijci docet, si nos ipsos subjiciamus Deo, cui creatura omnis aut voluntate servit aut necessitate. Subsidio fidei munitam esse humanam imbecillitatem, eique per filium Dei carnem factum quam opportuno remedio subventum esse ostendit. Postea catholicæ fidei capita singula symbolo comprehensa percurrrens, exortas varias in eam hæreses detegit et vitari jubet.	179
DE CONTINENTIA, LIB. I. Explicat versiculos duos Psal. 140. <i>Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium continentia circum labia mea: ne declines cor meum in verba maligna, ad excusandas excusationes in peccatis.</i> Captoque inde sermonis argumento docet continentia virtutem pro suo officio coercendas habere libidines et corporis et animi, atque universim delectationibus concupiscentia, quæ delectationi sapientia adversantur, cohibendis invigilare. Jubet ne de propriis viribus confidamus pugnantes contra concupiscentiam, quæ per legem quidem cognoscitur, sed non vincitur nisi per gratiam. Superbos reprehendit excusationes varias in peccatis afferentes: quo in genere iniquiores Manichæos, qui peccata sua in mali naturam in se ipsis insitam referebant, operosius refellit, et locum Apostoli Galat. v. 16. <i>Caro enim concupiscit adversus spiritum, etc.</i> Quo demonstratas duas boni et mali naturas volebant, perperam ab iis hæreticis intellectum esse ex Apostolo eodem evincit.	209
DE BONO CONJUGALI, LIB. I. In hoc libro docet Augustinus, nuptias multis nominibus esse honorabiles, et non tantum in fornicationis comparatione, sed ex proprio genere bonas ac de se ab omni peccato immunes. Continentiam vero longe esse præstantiorem ostendit:	

INDEX.

635

adeoque nuptias, quas olim necessarias ad propagandum Dei populum, per quem Christus prophetaretur et nasceretur, in usu habere sancti debuerunt, nunc temporis postquam dictum est: <i>Qui potest capere capiat</i> , non amplectendas nisi ab iis qui se continere non valent. Cæterum continentes nostros antiquis illis conjugatis, Abrahamo nominatim et Saræ, vix ulla ratione conferri, nedum iis præferri posse; quippe qui et continentia virtutem in animi habitu tenuerunt nubentes, et obedientia laude, qua tanquam matrice virtutes omnes continentur, quam maxime excelluerunt.	247
DE SANCTA VIRGINITATE, LIB. I. Dicit primum de præstantia sacrae ac Deo dicatae virginittatis, cui sæcunditatem conjugalem jam non posse ullam comparari demonstrat. Duobus subinde occurrit contrariis erroribus, alteri culpantium nuptias, alteri eas æquantium virginittati: illorum scilicet putantium nuptias ex obliquo et tacite damnatas ab Apostolo dicente, 1 Cor. vii. <i>Tribulationem tamen carnis habebunt hujusmodi; ego autem vobis parco</i> ; istorum vero, quia ibidem scribit: <i>existimo itaque hoc bonum esse propter præsentem necessitatem</i> , contentium perpetuam continentiam propter sæculi hujus vitam, non propter futuram commendari. Postea Christi virgines humilitatem, qua tam excellens conservatur earum munus, habere jubet, atque ad eam quam maxime sectandam multa et gravi oratione adhortatur.	283
DE BONO VIDUITATIS LIB. seu EPISTOLA AD JULIANAM VIDUAM. Viduas hic docet et exhortatur. Primum docendo probat sancta viduitatis professionem nuptiis antepondendam; nuptias tamen secundas, imo et tertias et quotaslibet licitas esse, nec unquam malas: et nubentes quidem post votum viduas sive virgines merito damnari, ipsas autem earum nuptias nec haberi pro adulteriis, nec dirimi oportere. Merita viduarum ex ipso robore continentia ac pietatis pensari vult, ideoque biviram univira vidua aliquando jure præferri demonstrat. Postea exhortando monet Julianam, ut imprimis continentiam suam beneficio Dei tribuat, caveatque ab <i>Sermonculis, qui serpere cæperunt</i> , hominum quorundam inimicorum gratia Christi. Jubet ut suum omne studium cum filia virgine et cum socio vidua impendat ad placendum Deo: delicias spirituales habeant carnalium deliciarum loco; et famam denique suam custodire non negligant.	330
DE CONJUGIIS ADULTERINIS AD POLLENTIUM, LIBRI II. — LIB. I. In quo tractantur quaestiones potissimum duæ. Prima est in illud 1 Cor. vii. <i>His autem qui sunt in conjugio præcipio.... mulierem.... si discesserit, manere in nuptum, etc.</i> Quod Apostoli præceptum Pollentio quidem videtur pertinere ad mulieres recedentes a viris præter fornicationis causam, hisque solis prohibitum nubere alteri viro: contra autem Augustinus eas tantum spectare contendit, quæ a viris fornicationis causa recesserint, atque præter hanc causam recedere non permissum. Secunda quaestio est circa illud item 1 Cor. vii. <i>Cæteris autem ego dico, non Dominus, etc.</i> Hoc monendo dictum ab Apostolo docet Augustinus, ut scilicet fideles conjuges in relinquentis infidelibus permissa licentia non utantur: Pollentius contra sentit vetitum ibi esse a Paulo, ne conjuges etiam infideles dimittantur a fidelibus. Attingitur postremo quaestio de catecumenis in ultimo vitæ constitutis, an iis nec petentibus, nec pro se responderent valentibus, prosit baptizari.	367
DE MENDACIO, LIB. I. In quo quid sit mendacium, et utrum aliquando admittendum sit, exemplis momentisque rationum in utram-	

- que partem libratis disquiritur. Mendacioram afferuntur octo genera, lisque discensus et omnino rejectis statuitur nunquam esse mentiendum. 423
- CONTRA MENDACIUM AD CONSENTIUM, LIB. I.** Respondet Augustinus ad scripta quæ ipsi consideranda misit Consentius, de adhibendo usu mendacii ad detegendos latentes Priscillianistas, qui se Catholicos mentiuntur: docetque nec mendaces per mendacia, nec blasphemos per blasphemias quærendos esse. Refellit Priscillianistarum errorem illum, in Dictynii præsertim libro, cui titulus *Libra*, repertum, quo ipsi dogmatizant *Ad occultandam religionem religiosos debere mentiri*. Quæ ex divinis Libris in hujus erroris sui patrocinium testimonia proferunt et exempla: contendit partim non esse mendacia, partim etiam quæ sunt, non esse imitanda. Solvit difficultatem de compensativis peccatis: ipsum quoque improbens mendacium, quod ad tuendam salutem cujusquam seu temporalem seu æternam utile ac necessarium videatur. Denique nunquam omnino mentiendum, in iis maxime rebus quæ ad doctrinam religionis pertinent, incusse tenere Consentium jubet et adversus hæreticos defendere. 451
- DE OPERE MONACHORUM, LIB. I.** Aurelii episcopi Carthaginensis impulsu Augustinus monachorum causam qui de suis manibus transigebant, defendit adversus alios ejusdem professionis nonnullos, qui ex oblationibus religiosorum sic volebant vivere, ut nihil operantes, se potius evangelica præcepta de victu et vestitu non curando implere jactarent. Ac primum demonstrat apostolum Paulum dedisse servis Dei præceptum et exemplum faciendi operis corporalis, quo victum et illa vestitum sibi procurarent. Deinde ostendit evangelica præcepta, unde suam monachi illi, non solum desidiam, sed etiam arrogantiam fovebant apostolico præcepto et exemplo non esse contraria. Ad extremum crinitos monachos reprehendit, atque ut ne comam contra præceptum apostolicum nutrire pergant, obsecrat et exhortatur. 519
- RÉGULA AD SERVOS DEI.** 573
- DE DIVINATIONE DÆMONUM, LIB. I.** Divinationes dæmonum et quæ ad eorum cultum pertinent, non ideo recte fieri, quia nisi Deo sinente non fiunt. Unde sint illæ dæmonum divinationes, curvæ interdum veræ, licet plerumque falsæ. 583
- DE CURA GERENDA PRO MORTUIS, AD PAULINUM, LIB. I.** Interrogatus a Paulino episcopo Nolano, utrum sepultura quæ fit in memoriis Martyrum, spiritibus mortuorum aliquid prosit, ostendit in primis nihil mortuis ipsis obesse, etiamsi eorum corporibus omnino negetur sepultura. Locum autem sepulturæ non per se prodesse quidquam, sed per occasionem duntaxat dum ex illius recordatione movetur et crescit affectus precantium pro defunctis. Curam sepulturæ ex humani cordis ad carnem suam affectu venire, eamque merito a sanctis martyribus, cum ad felicitatem aut miseriam nihil intersit, contemptam fuisse. Hinc de mortuis dicit, qui narrantur viventibus apparuisse, ut suis corporibus sepultura præberetur. Quomodo visa illa fiant, docet variis exemplis. Ad extremum inquit an mortui curis intersint ac rebus humanis. 599
- ANNOTATIONES.** 627
- CONCORDANTIA.** 633

EXPLICIT INDEX.

CAPILLA ALFONSINA

U. A. N. L.

Esta publicación deberá ser devuelta
antes de la última fecha abajo indi-
cada.

BR65
A5
v. 26
1835-42

44680

AUTOR

AGUSTIN, SAN, Obispo de Hipona

TITULO

